

УДК 336.113

Н.М. ВОЛОШІКОВА, к.е.н., НТУ «ХПІ», Харків
К.В. КОВАЛЬОВА, магістр ХНЕУ, Харків

ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ

Виявлено складові категорії фінансова політика держави. Встановлено значення фінансової політики держави в сучасних умовах. Проаналізовано визначення фінансової політики держави.

It had been identified the components of the category financial policy of the state. It had been established the importance of the financial policy of the state under current conditions. It had been analyzed the definition of the financial policy.

Ключові слова: фінансова політика, фінансова система, економічна політика, фінансові відносини.

Вступ. Розвиток сучасних економічних процесів, характеризується наявністю складних, а подекуди й кризових явищ у фінансовій сфері, що має глобальний характер не тільки у географічному сенсі. Складність цих процесів на практичному рівні, певною мірою, зумовлюється невідповідністю сучасної теорії до існуючої практики. Необхідність дослідження категоріального апарату фінансової політики обумовлюється стрімким розвитком фінансової сфери в умовах глобалізації світової економіки.

Серед класиків які займалися теоретичним осмисленням ролі та реалізації фінансової політики, в контексті розвитку економічної системи є такі ім'я: Дж. Кейнс, А. Ларнер, Дж. Мілль, А. Маршалл, А. Пігу, А. Сміт, Д. Рікардо та ін.

Теоретичні та практичні аспекти фінансової політики досліджувалися такими вітчизняними науковцями: О. Барановським, І. Біньком, В. Горбуліним, Б. Губським, Я. Жалилом, М. Єрмошенко, Є. Марчуком, С. Мочерним, В. Мунтяном та ін., серед закордонних вчених М. Лонг, С. Сагарі, Дж. Сакс, Б.Бернанке, А.Бліндера та ін. Однак залишається мало дослідженим питання категоріального апарату фінансової політики у сучасних умовах.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз моделі сучасної теорії фінансової політики, який необхідно почати із дослідження категоріального апарату, що формує саму сутність теорії.

Методологія. Для вирішення задач, що дозволяють досягти поставлену мету, використані методи аналізу, теоретичного узагальнення, порівняння, аналогії та конкретизації.

Результати дослідження. Фінанси є однією з найбільш важливих і складних економічних категорій. Без них неможливе функціонування держави і діяльність юридичних та фізичних осіб, оскільки саме вони забезпечують вартісний рух створеного у суспільстві валового внутрішнього продукту, відображаючи досить складні відносини, що виникають при цьому. Головним їхнім призначенням є забезпечення кожної фізичної особи, кожного суб'єкта підприємництва, кожної державної структури, а отже і суспільства загалом, достатніми для здійснення їх діяльності грошовими коштами.

Фінанси мають як видиму, зовнішню, форму прояву, так і внутрішній зміст. Видима сторона фінансів проявляється у грошових потоках, які рухаються між суб'єктами фінансових відносин. Ці потоки — їх характер і форми, спрямованість і обсяги — є предметом практичної фінансової діяльності. Прихована, змістова, сторона фінансів пов'язана з тим, що відображають ті чи інші грошові потоки, а саме — рух вартості створеного у суспільстві валового внутрішнього продукту, тобто обмінні й розподільні відносини. Від налагодженості цих відносин залежить ефективність економічної системи і розвиток суспільства. Обмінно-розподільні відносини характеризують внутрішню сутність фінансів і є предметом фінансової науки.

Фінанси — сукупність грошових відносин, пов'язаних з формуванням, мобілізацією і розміщенням фінансових ресурсів та з обміном, розподілом і перерозподілом вартості створеного на основі їх використання валового внутрішнього продукту, а за певних умов і національного багатства.

Визначаючи фінанси, як і будь-яке інше явище, необхідно дати відповідь на просте і водночас надзвичайно складне запитання — що це таке і що воно в себе включає? Незважаючи на здавалось би очевидність трактування, сучасна фінансова наука однозначної відповіді на ці запитання не дає. Можна навести безліч визначень фінансів, які різняться не окремими специфічними ознаками і деталями, а самою сутністю поняття.

З одного боку поняття фінансова політика необхідно розглядати з декількох позицій. По-перше, фінансова політика, як сфера діяльності законодавчої і виконавчої влади, по-друге, як складова частина економічної політики, і по-третє, у контексті фінансової системи загалом. З іншого боку категорія «фінансова політика» потребує дослідження через аналіз суміжних категорій таких, як політика, фінанси, фінансова система, фінансові відносини та економічна політика.

Фінансова політика – це сфера діяльності законодавчої і виконавчої влади, яка включає заходи, методи і форми організації та використання фінансів для забезпечення її економічного й соціального розвитку [1, с. 57].

Фінансова політика включає, як самостійні складові частини – бюджетну, податкову, кредитну, грошову, валютну, інвестиційну політику, так і певні

напрямки в галузі страхування, державного боргу, фондового ринку та співробітництва із міжнародними фінансовими організаціями.

У сучасному тлумаченні фінансова політика визначається, як «часть экономической политики государства, правительства, курс, проявляющийся в использовании государственных финансовых ресурсов, регулировании доходов и расходов, формировании и исполнении государственного бюджета, в налоговом регулировании, в управлении денежным обращением, в воздействии на курс национальной валюты» [2, с. 401].

Отже, у цих визначеннях відображення суто управлінської функції діяльності уряду, що є складовою економічної політики.

Економічна політика у свою чергу визначається, як – система заходів в області управління економікою, що проваджується державою відповідно до мети, завдань та стратегічним інтересам країни.

Важливим є те, що економічна теорія виконує позитивну функцію і відповідає на питання «що» і «чому» відбувається в реальній економіці. Натомість економічна політика, і як її складова фінансова політика, виконує переважно нормативну функцію і вирішує питання «що треба зробити», щоб досягти певної мети економічного і соціального розвитку. Однак, надати відповідь на питання «що треба зробити» фінансова політика, не може без залучення економічної теорії. З цієї позиції можна встановити логічний зв'язок між економічною теорією та впровадженням заходів фінансової політики [3, с. 455].

Категорія фінанси відображає характер економічних відносин і відповідно входить у систему економічних категорій. Як економічна категорія фінанси відображають економічні процеси і явища у сфері фінансових відносин і є найважливішою складовою частиною економічної системи в цілому. Від результативності фінансових відносин залежить ефективність економічної системи держави й рівень економічного розвитку суспільства.

Категорія фінанси є об'єктивною, що функціонує в різних суспільно-економічних формаціях. Як об'єктивна економічна категорія, фінанси виступають носієм єдиної абстрактної сутності системи фінансових відносин у всіх суспільно-економічних формаціях, хоча відмітні функції фінансів, їхня роль у суспільному виробництві можуть визначатися особливостями суспільно-економічного ладу конкретної держави. Це пов'язане з тим, що будь-яка держава незалежно від суспільно-економічного ладу формує для реалізації своїх владних функцій систему необхідних йому фінансових відносин [4, с. 75].

Фінанси, як економічна категорія характеризує відносини між економічними партнерами, організовані за допомогою держави. Тому саме виникнення фінансів і їхній розвиток нерозривно пов'язане з історією появи й розвитку державного устрою, тобто держави як органа керування. Державне регулювання фінансів охоплює всі основні форми фінансових відносин: між державою й

підприємствами, між державою й населенням, між різними підприємствами, між підприємствами й його працівниками [5, с. 335].

Організуючи фінансові відносини, держава виходить саме із певної державної фінансової політики, оскільки між економічними суб'єктами існує досить тісний взаємозв'язок. Розвиток науки про фінанси відбувається в єдиному комплексі з наукою про фінансову політику держави. Остання виступає, як прикладна складова частина фінансової науки. Як прояв певної державної фінансової політики, фінанси стають, у першу чергу, в процесі формування доходів і видатків держави. За допомогою фінансової політики держава може активно впливати на економічний розвиток країни, як у позитивному, так і у негативному сенсі [5, с. 336].

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що забезпечення умов ефективного здійснення процесу розширеного виробництва, є не тільки головною метою фінансів, але й найважливішою передумовою розширення сфери фінансових відносин в країні.

Фінансова політика є дуже багатогранною, за змістом, категорією, що знаходиться під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів, залежить від парадигми кожної окремої економічної теорії, та відображає сутність економічної теорії країни в цілому.

Список літератури: 1. *Василик О.Д.* Теорія фінансів: Підручник / *О. Д. Василик.* – К.: НІОС. – 2000. – 416 с. 2. *Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е.Б.* Современный экономический словарь / *Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева* — М.: ИНФРА-М. – 1999. – 479 с. 3. *Чухно А.А.* Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України / *А.А. Чухно.* – К.: Вид-во «Логос», 2003. – 631 с. 4. *Грідчина М.В.* Фінанси (теоретичні основи): Підручник / *М.В. Грідчина, В.Б. Захожай, Л.Л. Осінчук* та ін. Під кер-вом і за наук. ред. *М.В. Грідчиної, В.Б. Захожася* — К.: МАУП. – 2004. — 312с. 5. *Азаров М.Я., Ярошенко Ф.О.* Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету: моногр. / *М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, Т.І. Єфименко* – К.: МАУП. – 2004. — 711 с.

Подано до редакції 25.02.2011